

עין איה - שמיטת כספים

עין איה שביעית פרק י מ"ח סי' יב

המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני א"ל אעפ"כ יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמיטה התכלית העיקרית של שמיטת החוב בשביעית הוא מפני כי קרא שמיטה לד', להסיר את העוול היותר כבד שמתקבץ לרגלי שליטת העשירים על העניים, מפני שהוצרכו להם איזה פעם להלוואה, שהכניעה והעבדות תהיה מוטבעת בלב מי שירגיש על עצמו חוב לחברו "עבד לווה לאיש מלוה", והשעבוד הזה עלול להכניע את ישרי לב לפני עשירים תקיפים שיהיו המה המלווים. ע"כ תבוא השמיטה ותתיר אלה החרצובות, עם היסוד העיקרי להעיר שיסוד הקניינים הוא מחובר עם התכלית העליון הכללי, שהוא הטוב המשותף לכל הנמצאים יצורי ד'.

אלא שעם זה צריך לדעת ולהכיר שלא עם דרך ביטול הקניינים הפרטיים יבא האדם למטרה העליונה הזאת של הצלחת הכלל, כ"א עם חילוק הרכוש והזהירות מתוצאות רעות הבאות לרגלי היתרון הדמיוני הזה.

והנה כל דרך ישר צריך להיות נשמר שלא יפעול על המודרכים על פיו תכונות שהם רעות כשיוצאות חוץ למדתן, ע"כ ההשמטה של שביעית צריכה עם זה שמירה, שלא תחליש את רגש היושר והצדק מנגע ברכוש רעהו. ע"כ די לו ליסוד תכלית השביעית בדיבור משמט אני שבזה יסור הסבל ועול העבדות מלוה למלוה. אמנם מקום הניחה תורה לרגש היושר הטהור שילך ע"פ דרכו, כי בעל נפש טהורה כאשר יאתה לאיש הישראלי המודרך ע"פ חוקי תורת ד', לא יאבה להיות נהנה מיגיע רעהו. ע"כ באמרו אעפ"כ יקבל ממנו, להורות שלא ייעתקו גבולי יסודי היושר גם לשעה, כ"א יגבלו כדי להישיר אל המטרה הכללית היותר עליונה שתבוא לרגלי קריאת השמיטה לדי בצדדיה החומריים והרוחניים.

עין איה שביעית פרק י מ"ח סי' יד

המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו

כי אין תכלית השמיטה של החוב מניעת הפירעון ונטיית המשקל בענייני הרכוש, שיסוד התורה במשפטיה היא הגבלת הרכוש והעמדת הצדק בקניין כ"א מבני אדם במה שהוא שלו. אלא שעם הגבלת הקניין צריך שתשפע רוח הנדיבות, עד שתשלול את צדדי החיסרון הבאים ממנו, א"כ עיקר התכלית היא מניעת הנגישה.

זכירת השמיטה מצד ההכרה כי יש תכלית נשגבה וקניינים יותר נשגבים ויקרים לאדם מקנייני הרכוש, שהם קנייני החכמה והצדק, שכדי לקנותם צריך שייכנעו לפנייהם ג"כ קנייני הרכוש. ובאשר אין להעמיד את מניעת הנגישה שהיא התכליתית כ"א ע"י פטור התשלומין, אבל מי שנפשו זכה ומשכיל ע"ד אמת, כי יסודי היושר קיימים הם לעד. ועוד יתר כי לפי המעלות הנפשיות שראויים לבא בעם כולו ע"פ ההדרכה העליונה של הגברת ערך הקניינים הרוחניים, ותוצאות תכלית הטוב הכללי על ערך הרכוש הפרטי שבהם שקועים רוב בני אדם יותר מדאי, יבא ג"כ היתרון שמבלעדי הכרח משפטי ימאס האיש אשר רוח בו את ההנאה מעמל זרים. בהיותו מכיר יתרון נפשו רק בהיותו עוזר ומהנה ולא עוזר ונסבל.

ע"כ המחזיר חוב בשביעית, בהיות כל דבר מעיק חיצוני, לא חומרי ולא מוסרי חיובי נמצא, הוא לאות על מעלת חכמת נפשו שמשכיל אל הצד הפנימי שבתכלית המצווה, וממנה יבא להשכיל לעבוד את ד' בחכמה וכשרון ודעת נפשו, בכל התורה והמצוות וכל חקי החיים. ע"כ **רוח חכמים** המשכילים אל היסוד הפנימי והגרגיר המוסרי שבכל דבר חוק ומשפט לפי הראוי לו להיות פועל על רוח האדם להשכילו ולהיטיבו **רוחם נוחה הימנו**. כי נפש נדיבה כזאת היא הקרובה למדרגת ההערה השכלית של גדולת הנפש שדיבר אודותיה החסיד בחוה"ל ועליהם נאמר "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".